

Bir Kenti Uzaktan Görmek: Gitmeyecekler İçin Urbino

Yağmur Yıldırım Bayrakçı

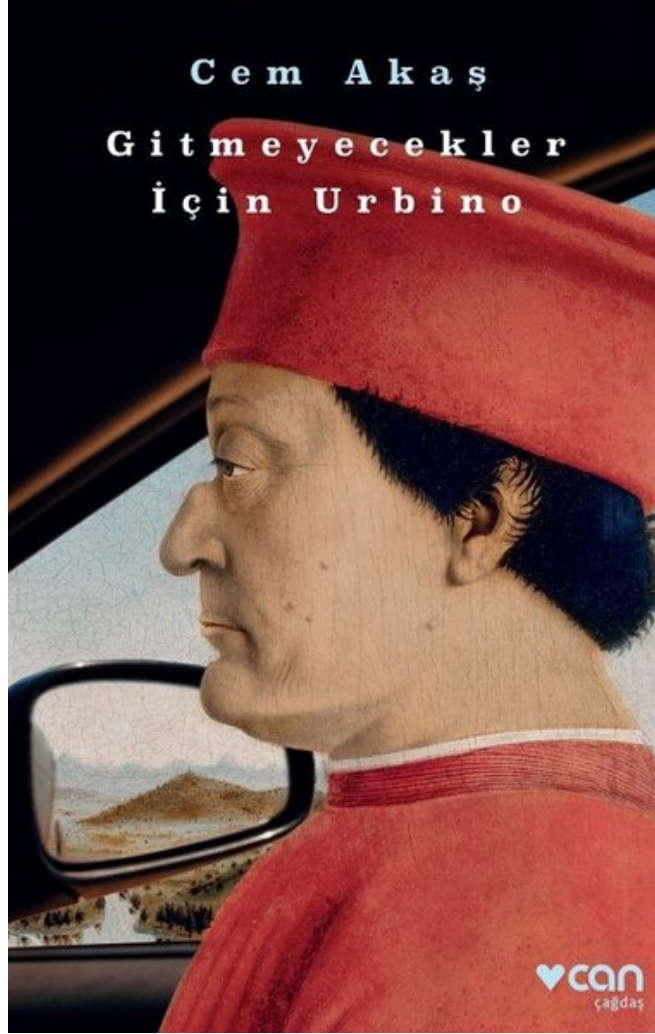
Cem Akas'ın 2007 yılında yayımlanan *Gitmeyecekler İçin Urbino* adlı kitabı, deliliğin, absürtlüğün, gerçeğin, hayalin aynı satırlarda yan yana geldiği bir ansiklopedi, tarih, deneme, roman, öykü kitabı diyebileceğimiz bir kitap. Bu kadar türü aynı kitap için söylemek tuhaf görünebilir fakat *Gitmeyecekler İçin Urbino* okunduğunda sayılanların her birinin ayrı bir yeri olduğu görülür. Tekdüzeliliğin aşıldığı, mekânın, çağ/yer fark etmeksizin kurgulandığı fakat "gerçeğinden" çok da ayırt edilemediği, polisiye unsurların dahil olduğu bu kitap, farklı metoduyla sıra dışılığını korur ve okurun evreni, evrenini yeniden kurmasına olanak sağlar. Yer yer tekinsizliğin çeperlerinde de gezdiren Urbino kentinde, çağların değişmeyen dertlerine de satır aralarında denk gelmek mümkün.

Bir Tedirginlik Hâlinin Anlatılması İçin Yeni Yollar

Gitmeyecekler İçin Urbino, üç bölümden oluşan bir kitap. Kitabın ilk bölümü olan "İkizler"de insanların sürekli olarak bir tedirginlik, kuşku hâlinde yaşadığı kentte okur gezintiye çıkarılır. Bu gezinti, çift anlatımla ilerler; birbirini tanıyan iki kişinin birbiriyle konuşması ama yan yana değilken. Yazar bu bölümde metnini, farklı bir yazınsal tekniği kullanarak oluşturur: Bölüm, herhangi bir noktalama işaretiyle baş vurulmadan yazılmıştır. Türkçenin kurallı hâlinin dışında, hem dili hem de okuduklarımızı sorgulamamıza yarayan bu bölümde yazar, alternatif bir evren yaratarak bütünlüğe, biçim ve içerik hususunda bir çentik atar gibidir. Noktalama işaretlerinin kullanılmamasıyla yeni bir anlatı şeklinin denendiği bu bölümde okur, kendi evreninde metni parçalar ve geliştirir. Yazar, verilenin karşısında durarak bir yandan dil ile oyun oynarken diğer yandan polisiye unsurların da bölüme dahil olmasıyla başka bir oyunun

kapısını aralar. Yapılan katliamın izi sürülmeye çalışılırken kanıksanan dil becerileri zorlanır. Zaman olarak ortaçağın seçilmesi de bu “değişik” evrene başka bir boyut ekler. Absürt mü değil mi, gerçek mi hayal mi tam olarak kestiremediğimiz satırlarla yazar okuru Urbino kentinin sokaklarında gezdirir.

“Karakoldan çıkınca nerede olduğumu hemen anlayamıyorum gelirken yola dikkat etmemişim Via Piave’deyim sağa dönüp Via Saffi’ye çıkıyorum az ileride dikilitaş görünüyor bunca unutuşun arasında bu çamura boynumuza kadar batmışken hatırlamamızı sağlayacak şeyler bunlar mı bunlar mu tarihin silinmez ileri yol göstericileri nirengi noktaları mihenk taşları Dük Federico’nun kurduğu yücelttiği bu Rönesans merkezini bu hale getirenler dikilitaşı turistlerin hatırına aydınlatınca tarihin ve unutuşun intikamından kurtulabileceklerini mi sanıyorlar ufak meydanda toplanmış insanlar bekliyor kimbilir ne için dikkatli gözler dikilitaşa odaklanmış bir motosikletli dönenip duruyor etrafında ne bu diyorum ne oluyor şövalyeler gelecek diyor biri ama geceyarısından sonra bekliyoruz [...]”

Her ne kadar zaman ortaçağın tarihî atmosferi olup anlatılanlar bizi “ikna etmeye” çalışsa da meydana gelen olaylar bize “normalliği” sorgulatır. Neyin normal olup olmadığını bilmek, bunun için kesim hüküm vermek elbette zor, fakat metnin gerçek-gerçekdışı sınırlarında gezintisi o kadar iç içe ki okur olarak bizi buraya sürükler. Biçim ile içerik, özge olanın alanını oluşturur. Bu alanda var olan atmosfer, okur olarak her bir cümleyi ayrı bir “delilikle” okumamıza yardım eder. Yoruluyoruz ama sonu gelmesin istiyoruz, en önemlisi de merak ediyoruz. Kitabın kendi sıra dışı bütünlüğünü takip eden bir “sürat” ile koştur koştur peşinden gidiyoruz bu karakterlerin. Noktalama işaretlerinin olmaması bu koşturmanın önemli bir iş birliği elbette. Cinayetler işlenirken, karakterler birbirini ararken biz de dahil oluyoruz bu maratona. Üslûbun inceliği bu satırlarda önem taşıyor; kuralsızlık kahramanlara da okura da her şeyi yapma hakkı tanıyor.

"Tabii Öyle Bir Anarşi Yaratacağız ki Dünyanın Dili Tutulacak"

"Bütün bu keşmekeş içinde ayakta dokunulmamış ve heybetli bırakacağımız tek yer işte burası," diyor kitabın bir yerinde yazar. Kitabın kendisi de âdeta bu yargıyı destekler nitelikte: Dünya hâlinin içinde debelenen, bir katliam hazırlığı içinde olan iki kadının yaşadıkları, kitabın bu heybetinin nişanesi olur. İlk bölümde katliamı bizzat tertipleyen bu "iki cadı", "bir sürü adamın hep bir ağızdan konuştuğu" yerde sürekli hareket ederek kendilerine yer açma, amaçlarına ulaşma için türlü yollara sapma hâлиндeler. "Düşsel bir yolculuğun irkiltici izdüşümü" bu bölümde karşılık bulur.

Keşmekeşin, "anarşi"nin devam ettiği ikinci bölüm "Tanıklar", bu yolculuğa şahit olanların tanıtıldığı bölümdür. İlk bölümde meydana gelen olaylara tanık olanlar Urbino'yu anlatır. Manyetik polarizasyon uzmanı kimyacıdan çingeneye, Hobbes'u sevmeyen felsefeciden bakteri uzmanı biyoloğa kadar geniş bir insan kalabalığı var burada. Birinci bölümdeki noktalama işaretsizliğinin yerini burada virgül alır. Her cümle birbirine virgülle bağlanarak katliam açıklığa kavuşturulmaya çalışılır. Bu bölümde verilenler kurgu-gerçek sınırının birinci bölüme göre daha silikleştiği yerdir. Bir roman ya da öyküden ziyade tarihe konu olmuş bir olayın perde arkasında kalanlar okunuyor gibidir. Nasıl tavır almanız gerektiği de tamamen size bırakılmıştır:

"İnanmak zorunda olduğunuz şeyler vardır, öyle bir nokta gelir ki hayatınızda, inanmamak ya da eleştirmek, hatta yorum yapmak gibi bir şansınız kalmaz, ya yapacaksınız ya da bırakacaksınızdır,"

Bölümün dikkat çeken tarafı, "bu dünyanın insanına" dair türlü kötülüğü barındırmasıdır; sanki katliamı meşru kılmak istercesine yazar, yer yer, bir büyükbabanın torununu tacizinden, istemeden de olsa çekmemesi gereken bir kareyi çektiği için devlet görevlileri tarafından öldürülen adamdan bahseder. İnsanlara, en azından çoğu şeyi göstermeye çalışır, çünkü bazen bazı şeyler görünmese de

bilinir; sadece “korunabilmek” için sustuklarımız olur. Yazar, bu korunaklı alanlardan çıkarak insanın güçsüzlüğüne değinir. Katliamda yüzü yandığı için kapkara olan bir kız çocuğunu tanımayacak olsa da onun bir kız çocuğu olduğunu bilen kadın şöyle der:

“Marx’ın doktora tezinde mealen dediği gibi, bazı şeyleri bilmek istemeyişimizin iyi nedenleri olabilir, insan doğası kendini korumaya güdümlüdür, yine de bu, istemediğimiz bazı şeyleri müthiş bir kesinlikle bildiğimiz ve bu bilgi karşısında tümüyle güçsüz kaldığımız gerçeğini değiştirmez, yapılabilecek tek şey, hakiki bilginin doğaya ters düşemeyeceği ilkesine sığınmaktır,”

Hakikatler

Son bölüm, “bu kitabın” hakikatlerine ait. Bir tarih kitabı ya da ansiklopedi maddesi okuyormuşçasına Urbino’nun tarihine, şimdisine tanık oluruz. Bitkileriyle, ünlü kişileriyle, hayvanlarıyla, tarihî mekânlarıyla, önemli olaylarıyla kent adım adım anlatılır. Bu anlatılanlar, metnin ilk iki bölümünde okuduklarımızı da tamamlar niteliktedir fakat kitabın belki de yanılığa yer bırakmayan tek bölümü burasıdır. Çünkü “hiçbir fikrinizin olmadığı konular hakkında konuşmak sanılanın aksine” nasıl kolaysa burada da “bağlantısız gibi görünen şeylerin aslında dehşet bağlantılı olduğu konusunda” ikna olabilirsiniz. *Gitmeyecekler İçin Urbino* hiç kimsenin görmediği yerleri, hiç kimsenin gösteremeyeceği şekilde anlatan gerçek/gerçeküstü bir metin.

